

عوامل موثر بر انتخاب رشته دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی

رسول ایازی^۱ لیلا نعمتی انارکی^۲ زهرا اکبری^{۳*} محمدرضا بلوچ حسنجانی^۳

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران. ORCID: 0000-0002-3789-1420

۲. گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، علوم پزشکی ایران، تهران، ایران.

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد، آمار زیستی، آمار زیستی، دانشکده بهداشت، علوم پزشکی ایران، تهران، ایران.

مجله اطلاع‌رسانی پزشکی نوین؛ دوره هفتم؛ شماره دوم؛ تابستان ۱۴۰۰؛ صفحات ۱۹-۲۷.

چکیده

هدف: چگونگی انتخاب رشته تحصیلی جوانب مختلف زندگی افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بررسی عوامل موثر بر انتخاب رشته دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی کشور می‌تواند به شفافیت این موضوع کمک کند.

روش‌ها: مطالعه حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی و مقطعی که در سال ۱۳۹۸ به انجام رسید. جامعه‌ی پژوهش شامل همه دانشجویان مشغول به تحصیل در رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی بین سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ در مقطع تحصیلی کارشناسی، ارشد و دکتری بودند که از طریق جدول مورگان تعداد ۲۴۳ نفر انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه استاندارد بود. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و آزمون‌های تی مستقل و آنالیز واریانس یک طرفه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج: نتایج پژوهش نشان داد از بین پنج مؤلفه "علاقه به رشته"، "اشتغال، درآمد و منزلت اجتماعی"، "نقش خانواده و دوستان"، "انگیزه‌های شخصی و خدمت به جامعه" و "موقعیت علمی و کادر آموزشی دانشگاه"؛ مؤلفه "موقعیت علمی و کادر علمی دانشگاه" بیشترین میانگین ۳/۳۵ و مؤلفه "نقش خانواده و دوستان" کمترین میانگین ۲/۱۷ را داشتند.

نتیجه‌گیری: از آنجایی که طبق نتایج، اسم و موقعیت علمی دانشگاه در انتخاب رشته بیشترین تأثیر را داشت، انتظار می‌رود مسئولین دانشگاه‌های دولتی بستر لازم را برای رشد و شکوفایی علمی دانشجویان فراهم نمایند. همچنین توصیه می‌شود جهت آشنایی با رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی حتی‌الامکان در سطح مدارس و رسانه‌های اجتماعی برنامه‌هایی تدارک دیده شود تا دانشجویان با انگیزه و علاقه شخصی به صورت هدفمند وارد این رشته شوند.

کلیدواژه‌ها: انتخاب رشته، دانشجویان، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی.

نوع مقاله: پژوهشی

دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱/۲۸ اصلاح نهایی: ۱۴۰۰/۳/۴ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۴/۲۰

ارجاع: ایازی رسول، نعمتی انارکی لیلا، اکبری زهرا، بلوچ حسنجانی محمدرضا. عوامل موثر بر انتخاب رشته دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی. مجله اطلاع‌رسانی پزشکی نوین. ۱۴۰۰؛ ۷(۲): ۱۹-۲۷.

مقدمه:

در نتیجه افت تحصیلی دانشجو شود [۱،۲]. این عوامل موثر می‌توانند موقعیت اجتماعی مناسب، داشتن مسئولیت در شغل، علاقه‌مندی شخصی به علم و ارتباط بیشتر با مردم، انگیزه‌های شخصی و خدمت به جامعه، علاقه به رشته، موقعیت علمی و کادر آموزشی دانشگاه، اشتغال و درآمد مناسب و منزلت اجتماعی، نقش خانواده و دوستان و یا هر چیز دیگری باشد [۳].

به هر تقدیر افراد با انگیزه و هدفی خاص دست به انتخاب می‌زنند و براساس همان انگیزه به مسیر خود ادامه می‌دهند. به عبارتی، نیاز است

انتخاب رشته تحصیلی یکی از مهم‌ترین تصمیم‌های افراد است. این انتخاب در صورتی که آگاهانه و به درستی انجام گیرد، می‌تواند آینده شغلی چه بسا کیفیت زندگی فرد را تضمین نماید. حال اگر انتخاب رشته با علاقه، استعداد و توانایی فرد در تعارض باشد، اثرات دراز مدت و نامطلوب روانی، اجتماعی و اقتصادی به دنبال خواهد داشت. انتخاب ناآگاهانه و بدون توجه به عوامل تأثیرگذار می‌تواند تأثیرات مخربی همچون اتلاف وقت، انرژی و هزینه، کاهش خودکارآمدی، بی‌علاقگی و

نویسنده مسئول:

زهرا اکبری

گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران.

ORCID: 0000-0002-1614-5904

پست الکترونیکی: kargan.za.90@gmail.com

تلفن: ۹۸۹۱۶۲۹۹۷۹۳۷+

منزلت اجتماعی، نقش خانواده و دوستان از جمله عوامل موثر در انتخاب رشته بوده است [۱۱-۳۰۹].

پژوهش محمدی و همکاران در سال ۱۳۹۷ نشان داد بیشترین عامل تأثیرگذار بر انتخاب گرایش تحصیلی مربوط به عوامل فردی ۲۴ درصد است و بعد از آن به ترتیب عوامل حرفه‌ای ۲۱ درصد، عوامل محیطی-اجتماعی (۲۰ درصد، عوامل فرهنگی) ۱۸ درصد (خانواده و دوستان) ۱۷ درصد بوده‌اند [۱۱۲].

مردانیان و همکاران در سال ۱۳۹۶ به این نتیجه رسیدند که انگیزه تحصیلی اکثریت جامعه پژوهشی در سطح متوسط بوده و با سن، جنس، تحصیلات پدر و مادر، رشته تحصیلی و چهار عامل رفاه دانشجویی، آموزشی دانشکده، مراکز آموزشی و آینده شغلی ارتباط معنادار داشت [۱۱۱]. همچنین مطالعه Moniarou-Papaconstantinou و همکاران در سال ۲۰۱۵ نشان داد علاقه به کتاب و مطالعه، طبیعت کار در کتابخانه و تمایل به کمک به مردم بیشترین انگیزه‌های انتخاب بوده است [۱۱۳]. بنابراین بررسی عوامل مؤثر بر انتخاب رشته می‌تواند به دانش‌آموزان متوسطه، داوطلبان کنکور و دانشجویان جهت شناخت انگیزه‌ها و دلایل انتخاب در رشته دانشگاهی کمک کند تا با آگاهی کافی مسیر حرفه‌ای و رشته تحصیلی مورد علاقه خود را پیگیری نمایند. از آنجا که پژوهش‌های اندکی در این زمینه انجام شده و مهم‌تر این که اغلب دانشجویان با علائق گوناگون، با آگاهی یا بدون شناخت از رشته‌ها و آینده آن وارد دانشگاه می‌شوند، و با توجه به این که رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، نقشی بالقوه در بهبود و کنترل اطلاعات در جامعه جهانی دارد؛ برای بالفعل ساختن این مهم، این پژوهش در نظر دارد با بررسی انگیزه‌های انتخاب رشته دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، زمینه جذب دانشجویان علاقه‌مند و مستعد را برای این رشته فراهم نماید و در ارتقای پتانسیل‌های این حرفه، گامی بردارد.

مواد و روش‌ها:

پژوهش حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی و مقطعی است. جامعه‌ی پژوهش شامل همه دانشجویان (۶۵۰ نفر) مشغول به تحصیل در رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی بین سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ در مقطع تحصیلی کارشناسی، ارشد و دکتری بودند که از طریق جدول گرجسی-مورگان به تعداد ۲۴۳ نفر انتخاب شدند که از این تعداد ۲۲۰ نفر دانشجوی (نمونه پژوهش) در سه مقطع (کارشناسی، ارشد، دکتری) شرکت کردند. اطلاعات به صورت پرسشنامه استاندارد جمع‌آوری گردید. پرسشنامه مذکور حاوی اطلاعات جمعیت‌شناختی و سؤالاتی در زمینه انگیزه‌های

که فرد را وادار به فعالیت و انتخاب می‌کنند و در نهایت انگیزه وی را شکل می‌دهند که البته فرآیند آموزش نیز از این قاعده مستثنی نیست. نظریه‌های با عنوان خود تعیین‌گری در حوزه انگیزش تحصیلی وجود دارد که انگیزه را منبع عملکرد یادگیرندگان می‌داند و سه مؤلفه مهم، انگیزش درونی، بیرونی و بی‌انگیزگی را مورد توجه قرار می‌دهد. انگیزش درونی، عاملی است که افراد را به صورت خودجوش صرف‌نظر از پاداش‌های بیرونی به انجام تکالیف وامی‌دارد. انگیزش بیرونی که در آن افراد به دلیل گرفتن پاداش به انجام تکالیف روی می‌آورند و بی‌انگیزگی به این معنا که افراد هیچ‌گونه انگیزه‌ای، چه درونی و چه بیرونی برای انجام فعالیت‌های خود دریافت نمی‌کنند [۱۴].

صاحب‌نظران آموزش و پرورش نیز اذعان دارند، یادگیری و تغییر رفتار مطلوب، زمانی حاصل می‌شود که فراگیران دارای انگیزه قوی و کافی باشند، در غیر این صورت درصد قابل توجهی از هزینه‌های آموزشی بیهوده به هدر می‌روند [۵]. نظر به این که مؤسسات آموزش عالی و مراکز علمی دانشگاهی وظیفه پذیرش و تربیت دانشجو در رشته‌های مختلف را به عهده دارند؛ از مهمترین مراکز رشد یک کشور محسوب می‌شوند [۶،۷]. حال یکی از نهادهای جدانشدنی و مهم که جایگاهی تأثیرگذار در افزایش آگاهی و فعالیت‌های خودجوش جوامع از جمله مراکز آموزش عالی دارد، کتابخانه است. نیروهای شاغل در آن با عنوان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی وارد دانشگاه می‌شوند و شایسته است دانشگاه‌ها در جهت رفع نیازها و پرورش نیروهای کارآمد در این حوزه تلاش کنند. اما شواهد نشان می‌دهد بسیاری از دانشجویان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی در ترم‌های آغازین تحصیل، از علاقه و انگیزه کافی برای ادامه تحصیل در رشته انتخابی خود برخوردار نیستند [۸].

بر این اساس آگاهی از عوامل مؤثر بر انتخاب یک رشته دانشگاهی، می‌تواند در شناخت و انتخاب آگاهانه راهنما باشد. چنانچه بررسی‌ها نشان می‌دهد عواملی همچون خدمت به جامعه، درآمد بالا و منزلت اجتماعی، مفید بودن رشته در جامعه، علاقه به اشتغال در زمینه رشته مورد نظر، موقعیت اجتماعی و توصیه خانواده‌ها، داشتن شغلی با پایه علمی و انگیزه‌های مرتبط با ماهیت شغل و داشتن موقعیت حرفه‌ای بالا، علاقه به فعالیت‌های مرتبط با رشته (علاقه به کتاب و مطالعه)، ماهیت شغلی رشته و تمایل به کمک به مردم، عوامل فردی، عوامل حرفه‌ای، عوامل محیطی-اجتماعی، عوامل فرهنگی، عوامل خانواده و دوستان، موقعیت اجتماعی مناسب، داشتن مسئولیت در شغل، علاقه‌مندی شخصی به علم و ارتباط بیشتر با مردم، انگیزه‌های شخصی و خدمت به جامعه، علاقه به رشته، موقعیت علمی و کادر آموزشی دانشگاه، اشتغال و درآمد مناسب و

تحلیل آن‌ها با آزمون‌های توصیفی (فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و تحلیلی (تی مستقل و آنالیز واریانس یک طرفه) به کمک نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۴ انجام و نتایج ارائه شد.

یافته‌ها:

کلیه شرکت‌کنندگان در این پژوهش ۲۲۰ نفر بودند که از این تعداد ۱۶۶ نفر مربوط به گروه زنان (۷۴/۴) درصد و ۵۴ نفر مربوط به گروه مردان (۲۴/۵) درصد بود. بیشترین تعداد در متغیر سن مربوط به گروه ۲۰ تا ۲۴ سال (۳۶/۸) درصد و کمترین درصد مربوط به گروه سنی زیر ۱۹ سال و ۳۵ سال به بالا (۸/۱) درصد بود. بیشترین تعداد شرکت‌کنندگان از نظر مقطع تحصیلی ۱۰۵ نفر مربوط به مؤلفه کارشناسی ارشد با ۴۷/۷ درصد و کمترین آن ۸۸ نفر مربوط به مقطع دکتری با ۱۲/۲ درصد بود. همچنین بیشترین تعداد شرکت‌کنندگان از نظر وضعیت اشتغال، ۱۳۲ نفر مربوط به مؤلفه بیکار ۶۰ درصد و کمترین آن ۲۳ نفر مربوط به مؤلفه شاغل غیرمرتبط با کتابداری با ۱۲/۴ درصد بود. براساس یافته‌ها، مؤلفه علاقه به رشته با میانگین ۲/۷۰ تأثیر متوسطی در انتخاب رشته داشته است. در این مؤلفه، گویه‌های "در صورت شرکت مجدد در کنکور دوست دارید همین رشته را انتخاب کنید" و "آیا تحصیل در این رشته را به دوستان و بستگان خود توصیه می‌کنید" پایین‌ترین میانگین ۲/۴۰ و گویه "آیا بعد از ورود به دانشگاه علاقه‌مندی شما به این رشته افزایش یافته است" بیشترین میانگین ۳/۲۴ را داشت که در جدول ۱ ارائه شده است. این نتیجه نشان می‌دهد علی‌رغم افزایش علاقه دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی بعد از ورود به دانشگاه نسبت به رشته، از انتخاب خود راضی نبوده و این انتخاب را به دوستان و آشنایان توصیه نمی‌کند.

انتخاب رشته بود. پرسشنامه پژوهش برگرفته از پژوهش ضرابیان و همکاران بود که با تغییرات جزئی مورد استفاده قرار گرفت [۳]. در این پژوهش پیش از توزیع پرسشنامه ملاحظات اخلاقی رعایت شد. بدین شکل که پیش از تکمیل پرسشنامه شرکت‌کنندگان از موضوع و روش اجرای مطالعه مطلع شدند و این اطمینان به آن‌ها داده شد که اطلاعات شخصی آن‌ها محرمانه خواهد ماند.

پرسشنامه دو بخش داشت. بخش اول شامل اطلاعات جمعیت‌شناختی بود که سن، جنس، مقطع تحصیلی (کارشناسی، کارشناسی ارشد، دکتری) و شرایط اشتغال (شاغل مرتبط با کتابداری، شاغل غیرمرتبط با کتابداری، غیرشاغل) را مورد پرسش قرار می‌داد. در بخش دوم عوامل مرتبط با انگیزه‌های انتخاب رشته، در پنج مؤلفه شامل عوامل علاقه فردی (با پنج عامل)، عوامل اشتغال، درآمد مناسب و منزلت اجتماعی (چهار عامل)، عوامل خانواده و دوستان (سه عامل)، عوامل انگیزه‌های شخصی و خدمت به جامعه (پنج عامل) و عوامل موقعیت علمی و کادر آموزشی دانشگاه (پنج عامل) مورد پرسش قرار گرفتند. ضمن این که یک سوال باز (در صورتی که انگیزه دیگری غیر از موارد ذکر شده داشتید لطفاً بفرمایید) نیز در آخر پرسشنامه قرار گرفت. امتیازبندی در مورد هر عامل در قالب طیف پنج گزینه‌ای لیکرت در نظر گرفته شد.

روایی پرسشنامه توسط سه نفر از اساتید گروه و دو نفر از دانشجویان دکتری رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی تأیید و پایایی آن نیز با توزیع پرسشنامه بین ۳۰ نفر از دانشجویان با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ ۸۱ درصد تعیین شد. ابزار پژوهش پس از اخذ کد اخلاق طرح از دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، به صورت حضوری و غیرحضور با ارسال ایمیل به دانشجویان که با اخذ مجوز از معاونت آموزشی دانشگاه‌ها در دسترس پژوهشگر قرار گرفت؛ سپس طرح در اختیار جامعه نمونه قرار داده شد و پس از جمع‌آوری داده‌ها، تجزیه و

جدول ۱- توزیع فراوانی و میانگین سوالات مؤلفه علاقه به رشته

مؤلفه	گویه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین	میانگین مؤلفه
علاقه به ادامه تحصیل در این رشته در صورت شرکت مجدد در کنکور		۷	۲۹	۷۶	۴۳	۶۵	۲/۴۰	
علاقه به رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی		۹	۲۸	۷۹	۵۵	۴۹	۲/۵۱	۲/۷۰
تمایل به تغییر رشته		۳۲	۴۸	۶۶	۳۴	۴۰	۲/۹۸	
افزایش علاقه به رشته بعد از ورود به دانشگاه		۱۸	۷۷	۸۷	۱۶	۲۲	۳/۲۴	
توصیه به دیگران برای تحصیل در این رشته		۷	۱۸	۸۷	۵۴	۵۴	۲/۴۰	

بیشترین میانگین ۲/۶۳، و گوپه "تا چه اندازه موقعیت کتابداران در انتخاب این رشته مؤثر بوده است" کمترین میانگین ۲/۳۱ را داشتند که در جدول ۲ ارائه شده است.

براساس یافته‌ها، مؤلفه اشتغال، درآمد و منزلت اجتماعی با میانگین ۲/۴۶ عامل تأثیرگذار در انتخاب رشته بود. در این مؤلفه، گوپه "تا چه اندازه آینده مناسب شغلی در انتخاب این رشته تأثیرگذار بوده است"

جدول ۲- توزیع فراوانی و میانگین سوالات و مؤلفه اشتغال، درآمد مناسب و منزلت اجتماعی

مؤلفه	گوپه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین	میانگین مؤلفه
تأثیر میزان درآمد در انتخاب این رشته	۱۲	۲۴	۷۹	۴۹	۵۶	۲/۴۷		
تأثیر آینده مناسب شغلی در انتخاب این رشته	۱۸	۲۹	۷۷	۴۳	۵۳	۲/۶۳	۲/۴۶	
تأثیر بازار کار مناسب در انتخاب این رشته	۱۶	۲۴	۵۹	۶۱	۵۹	۲/۴۴		
تأثیر موقعیت کتابداران در انتخاب این رشته	۱۴	۱۸	۵۸	۶۱	۶۹	۲/۳۱		

میانگین ۲/۴۹ و گوپه "تا چه اندازه تشویق دوستان و آشنایان در انتخاب رشته شما تأثیر داشته است" کمترین میانگین ۱/۹۴ را داشت.

مطابق جدول ۳ مؤلفه خانواده و دوستان با میانگین ۲/۱۷ کمترین میانگین را در بین مؤلفه‌های دیگر داشت. در این مؤلفه گوپه "خانواده و دوستان در انتخاب این رشته و دانشگاه دخالت داشته‌اند" بیشترین

جدول ۳- توزیع فراوانی و میانگین سوالات و مؤلفه خانواده و دوستان

مؤلفه	گوپه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین	میانگین مؤلفه
تأثیر تشویق خانواده در انتخاب این رشته	۵	۲۲	۴۱	۷۳	۷۹	۲/۰۹		
تأثیر تشویق دوستان و آشنایان در انتخاب این رشته	۰	۷	۶۱	۶۴	۸۸	۱/۹۴	۲/۱۷	
تأثیر خانواده و دوستان در انتخاب این رشته و دانشگاه	۲۰	۳۸	۴۶	۳۷	۷۸	۲/۴۹		

رشته تأثیر داشته است" کمترین میانگین ۲/۱۱ و گوپه "تا چه اندازه توانایی علمی و استعداد شما در انتخاب این رشته مؤثر بوده است" بیشترین میانگین ۲/۵۳ را داشتند.

مطابق جدول ۴ مؤلفه انگیزه‌های شخصی و خدمت به جامعه با میانگین ۲/۲۱ از عامل تأثیرگذار دیگر در انتخاب رشته است. در این مؤلفه گوپه "تا چه اندازه علاقه قبلی شما به کتابداری و اطلاع‌رسانی در انتخاب این

جدول ۴- توزیع فراوانی و میانگین سوالات و مؤلفه انگیزه‌های شخصی و خدمت به جامعه

مؤلفه	گوپه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین	میانگین مؤلفه
تأثیر علاقه قبلی شما به کتابداری و اطلاع‌رسانی در انتخاب این رشته	۰	۲۴	۵۹	۵۳	۸۴	۲/۱۱		
تأثیر شناخت و تصمیم شما در انتخاب این رشته	۷	۲۷	۷۹	۴۴	۶۳	۲/۴۱		
تأثیر کتابخانه‌های مدارس دوره دبیرستان در انتخاب شما	۴	۷	۲۲	۴۴	۱۴۳	۱/۵۸	۲/۲۱	
تأثیر توجه به نیازهای جامعه و خدمت به هم‌نوعان در انتخاب این رشته	۹	۲۹	۷۰	۵۳	۵۹	۲/۴۴		
تأثیر توانایی علمی و استعداد شما در انتخاب این رشته	۷	۳۵	۸۸	۲۹	۶۱	۲/۵۳		

"اگر امکان داشت دانشگاه دیگری را برای تحصیل انتخاب می‌کردم" کمترین میانگین ۲/۷۰ را داشت.

مطابق جدول ۵، مؤلفه موقعیت علمی و کادر آموزشی دانشگاه بیشترین میانگین ۳/۳۵ را در بین مؤلفه‌های دیگر داشت. در این مؤلفه گوپه "این دانشگاه موقعیت علمی مناسبی دارد" بیشترین میانگین ۳/۶۷ و گوپه

جدول ۵- توزیع فراوانی و میانگین سوالات و مؤلفه موقعیت علمی و کادر آموزشی دانشگاه

مؤلفه	گوپه	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین	میانگین مؤلفه
داشتن موقعیت علمی مناسب دانشگاه	۳۷	۹۷	۶۸	۱۴	۴	۳/۶۷		
تأمین نیازها با تحصیل در این دانشگاه	۲۲	۹۱	۶۹	۲۰	۱۸	۳/۳۶		
رضایت از پذیرفته شدن و تحصیل در این دانشگاه	۳۸	۸۴	۶۹	۲	۹	۳/۵۶	۳/۳۵	
برخورداری دانشجویان و کادر آموزشی این دانشگاه از سطح علمی خوب	۲۷	۸۲	۸۴	۲۰	۷	۳/۴۶		
در صورت امکان تمایل به تحصیل در دانشگاهی دیگر	۲۲	۴۰	۵۷	۴۸	۵۳	۲/۷۰		

واریناس یک طرفه نشان داد که این تفاوت از نظر آماری معنی‌دار نمی‌باشد ($P\text{-Value}=0/142$).

جدول ۶- نتایج آزمون تی مستقل برای بررسی رابطه نمره مؤلفه‌های انگیزه‌های دانشجویان با جنس دانشجویان

مؤلفه‌ها	مقدار T	سطح معناداری
علاقه به رشته	۰/۳۰۷	۰/۷۵۹
اشتغال، درآمد و منزلت اجتماعی	۰/۰۲۸	۰/۹۷۸
نقش خانواده و دوستان	۰/۰۶۴	۰/۹۴۹
موقعیت علمی و کادر آموزشی دانشگاه	۰/۷۲۴	۰/۴۷۱

مطابق جدول ۶ رابطه نمره انگیزه‌های انتخاب رشته دانشجویان با جنس دانشجویان نشان داد که میانگین نمره انگیزه دانشجویان با جنس دانشجویان متفاوت است ولی آزمون تی تست برای نمونه‌های مستقل از هم نشان داد که این تفاوت از نظر آماری معنادار نمی‌باشد ($P=0/845$).

براساس نتایج جدول ۷، رابطه نمره انگیزه‌های انتخاب رشته دانشجویان با مقطع تحصیلی دانشجویان نشان داد که میانگین نمره انگیزه دانشجویان در مقاطع تحصیلی متفاوت است اما آزمون آنالیز

جدول ۷- رابطه نمره انگیزه‌های انتخاب رشته دانشجویان با مقطع تحصیلی دانشجویان

مقطع تحصیلی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار T	سطح معناداری
کارشناسی	۸۶	۲/۵۲	۰/۴۸		
کارشناسی ارشد	۱۰۳	۲/۶۴	۰/۵۰	۹۹/۱	۰/۱۴۲
دکتری	۳۱	۲/۸۳	۰/۵۰		

در شرایط اشتغال متفاوت است. اما آزمون آنالیز واریانس یک طرفه نشان داد که این تفاوت از نظر آماری معنادار نمی‌باشد ($P\text{-Value}=0/650$).

براساس نتایج جدول ۸، رابطه نمره انگیزه‌های انتخاب رشته دانشجویان با شرایط اشتغال دانشجویان نشان داد که میانگین نمره انگیزه دانشجویان

جدول ۸- رابطه نمره انگیزه‌های انتخاب رشته دانشجویان با شرایط اشتغال دانشجویان

مقطع تحصیلی	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار T	سطح معناداری
شاغل مرتبط با کتابداری	۶۶	۲/۷۰	۰/۴۸		
شاغل غیرمرتبط با کتابداری	۲۳	۲/۵۷	۰/۶۹	۰/۴۳۲	۰/۶۵۰
عدم اشتغال	۱۳۱	۲/۶۰	۰/۴۸		

دانشگاه"، با جنسیت و مقطع تحصیلی دانشجویان نشان داد میانگین نمره مؤلفه‌ها در متغیر جنسیت و مقاطع تحصیلی متفاوت است، اما از نظر آماری معنادار نمی‌باشد.

مطابق جدول ۹، براساس نتایج آزمون تی تست مستقل و آنالیز واریانس یک طرفه برای بررسی رابطه نمره مؤلفه "علاقه به رشته"، "اشتغال، درآمد و منزلت اجتماعی"، "نقش خانواده و دوستان"، "انگیزه‌های شخصی و خدمت به جامعه"، و "موقعیت علمی و کادر آموزشی

جدول ۹- نتایج آزمون آنالیز واریانس یک طرفه برای بررسی رابطه نمره مؤلفه‌های انگیزه‌های دانشجویان با مقطع تحصیلی دانشجویان

مؤلفه‌ها	مقدار F	سطح معنی داری
علاقه به رشته	۱/۳۱	۰/۲۷۴
اشتغال، درآمد و منزلت اجتماعی	۰/۹۶۷	۰/۳۸۴
نقش خانواده و دوستان	۰/۰۳۷	۰/۹۶۳
انگیزه‌های شخصی و خدمت به جامعه	۱/۱۹۸	۰/۳۰۶
موقعیت علمی و کادر آموزشی دانشگاه	۱/۶۱۷	۰/۲۰۴

بحث و نتیجه‌گیری:

کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی برای روشن شدن این مسیر انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد از بین پنج مؤلفه مورد بررسی، مؤلفه "موقعیت علمی و کادر علمی دانشگاه" بیشترین میانگین و به ترتیب "علاقه به رشته"، "اشتغال، درآمد و منزلت اجتماعی" و مؤلفه "انگیزه‌های شخصی

انتخاب رشته تحصیلی به عنوان یکی از مهمترین تصمیم‌های زندگی، جوانب مختلف زندگی افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. از این روی پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل موثر بر انتخاب رشته دانشجویان

حال آن که در پژوهش حاضر با افزایش مقاطع تحصیلی علاقه دانشجویان به ادامه تحصیل بیشتر می‌شود [۳، ۱۰].

در این پژوهش طبق نتایج به دست آمده مؤلفه "انگیزه شخصی و خدمت به جامعه" در جایگاه پنجم اهمیت قرار داشت در حالی که نتایج مطالعه ضرابیان و همکاران آن را در جایگاه اول اهمیت نشان داد. که نشان‌دهنده عدم هم‌خوانی این مطالعه با پژوهش آن‌ها بود [۳].

قاسمی و رضایی اظهار داشتند سه انگیزه‌ای که بیشترین تأثیر را در انتخاب رشته دانشجویان پزشکی دارند شامل، موقعیت اجتماعی مناسب، داشتن مسئولیت در شغل و علاقه‌مندی شخصی به علم به ویژه علوم پزشکی است [۱۶]. حال آن که در پژوهش حاضر این نتایج حاصل نشد. همچنین معمارپور و همکاران اظهار داشتند، عواملی همچون کسب شغل آبرومند از نظر اجتماعی، آینده شغلی مطمئن و درآمد بالا نسبت به مشاغل دیگر، مهم‌ترین دلایل انتخاب رشته دندانپزشکی بود. در حالی که فرصت برای تحقیق، و شناخت قبلی از ماهیت رشته دندانپزشکی، کمترین اهمیت را داشتند که این نتایج با پژوهش حاضر متفاوت بود [۱۷].

Moniarou-Papaconstantinou و همکاران در پژوهش خود ابراز داشتند علاقه به کتاب و مطالعه، طبیعت کار در کتابخانه و تمایل به کمک به مردم بیشترین انگیزه‌های انتخاب این رشته را تشکیل می‌دهد [۱۳]. در مطالعه حاضر نیز براساس یک سوال که در پرسشنامه به صورت سوال آزاد قرار داده شده بود، برخی از دانشجویان ابراز داشتند علاقه به کتابخانه، محیط شغلی آرام رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی مهم‌ترین دلیل انتخاب رشته بوده است.

از دیگر نتایج به دست آمده در این مطالعه گویه "چه اندازه کتابخانه‌های مدارس دوره دبیرستان در انتخاب شما تأثیر داشته است" کمترین میانگین را در بین تمام گویه‌ها به خود اختصاص داد. این نتیجه را می‌تواند ناشی از عدم وجود یا کمبود کتابخانه در مدارس دانست یا در صورت وجود هم نشان‌دهنده عدم فعالیت کتابخانه‌های مدارس در این زمینه است.

با توجه به این که اسم و موقعیت علمی دانشگاه در انتخاب رشته بیشترین تأثیر را داشته است، انتظار این است که مسئولین این نوع دانشگاه‌ها (دولتی) بستر لازم را برای رشد و شکوفایی علمی دانشجویان بیش از پیش فراهم نمایند. از طرف دیگر، این آگاهی صورت گیرد که محل تحصیل لزوماً نمی‌تواند موفقیت و رضایت تحصیلی را تضمین کند. شایسته است انتخاب رشته براساس توانایی و استعداد شخص و براساس

و خدمت به جامعه" از دیگر مؤلفه‌های مؤثر در انتخاب رشته شناسایی شدند و مؤلفه "نقش خانواده و دوستان" کمترین میانگین را نشان داد.

جایگاه مؤلفه "موقعیت علمی و کادر آموزشی دانشگاه" از دیدگاه جوامع در تحقیقات مختلف متفاوت بوده است که جایگاه این مؤلفه در پژوهش حاضر با مطالعه مردانیان و همکاران هم‌سو است و بیشترین میانگین را به خود اختصاص داد. بدین معنا که دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی در انتخاب رشته به دانشگاه محل تحصیل اولویت بیشتری می‌دهند [۱۱].

کمترین میانگین در مطالعه حاضر مربوط به مؤلفه "نقش خانواده و دوستان" بود که با پژوهش ضرابیان و همکاران هم‌سو بود [۳]. این عامل می‌تواند ناشی از عدم آشنایی خانواده‌ها و افراد با رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی باشد.

در پژوهش حاضر، مؤلفه "علاقه به رشته" از دیدگاه دانشجویان به عنوان یکی از عوامل مرثر در انتخاب رشته در جایگاه دوم قرار گرفت که با پژوهش ضرابیان و همکاران و ربانی و ربیعی هم‌سو است [۳، ۱۴].

در زمینه "آینده شغلی" که سومین جایگاه به لحاظ اهمیت در انتخاب رشته را به خود اختصاص داد، براساس مطالعه حاضر بر خلاف پژوهش مردانیان و همکاران تأثیر چندانی در انتخاب رشته دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی نداشته است. این نتیجه همچنین با پژوهش سیدمجید و همکاران هم‌خوانی ندارد چرا که نتیجه پژوهش آنان نشان داد داشتن شغلی با پایه علمی اولین انگیزه انتخاب رشته پزشکی و برای دانشجویان دندانپزشکی داشتن موقعیت حرفه‌ای بالا اولین انگیزه در مورد انتخاب رشته بوده است. در پژوهش او انگیزه‌های مرتبط با ماهیت شغل به عنوان انگیزه انتخاب رشته دانشجویان پسر بیش از دانشجویان دختر بوده و این اختلاف معنادار بوده است. در حالی که در مطالعه حاضر رابطه بین جنسیت و انگیزه‌های مرتبط با شغل تفاوت معنادار نداشتند [۱۱، ۱۵].

طبق نتایج این مطالعه از دیدگاه دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی در انتخاب رشته، مؤلفه "درآمد و منزلت اجتماعی" در جایگاه چهارم و از اهمیت نسبتاً کمی برخوردار بود که با نتایج مطالعه ضرابیان و همکاران هم‌خوانی داشت. در حالی که شکورنیا و همکاران اظهار داشتند از نظر دانشجویان پزشکی خدمت به جامعه، درآمد بالا و منزلت اجتماعی از عوامل مهم در انتخاب رشته پزشکی است. همچنین براساس مطالعه شکورنیا و همکاران با افزایش سنوات تحصیل در دانشگاه انگیزه‌ها و علاقه دانشجویان از تحصیل در رشته پزشکی کاسته می‌شود

این مقاله برگرفته از طرح تحقیقاتی "بررسی انگیزه دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی نسبت به انتخاب و ادامه تحصیل در این رشته و تبیین آینده شغلی آن در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور" با کد اخلاق IR.IUMS.REC.1397.1140 است.

تعارض منافع:

انجام این مطالعه برای هیچ یک از محققان هیچ‌گونه تعارض و تضاد منافعی نداشته است.

سهم نویسندگان:

رسول ایازی (نویسنده اول) ایده، نگارش و گردآوری داده‌های طرح و مقاله و مجری اصلی ۴۵ درصد؛ لیلا نعمتی (نویسنده دوم) نظارت بر پیشرفت مقاله ۱۰ درصد؛ زهرا اکبری (نویسنده سوم و مسئول همکاری در نگارش، گردآوری داده‌ها و ویرایش طرح و مقاله ۴۰ درصد؛ محمدرضا بلوچ حسنجانی (نویسنده چهارم) آمار ۵ درصد.

حمایت مالی:

این مقاله با حمایت مالی معاونت تحقیقات دانشگاه علوم پزشکی ایران انجام شده است.

انتظارات آینده خود، خانواده، دوستان و موفقیت‌های شغلی و انگیزه‌های شخصی صورت گیرد؛ توصیه می‌شود جهت آشنایی با رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی حتی‌الامکان در سطح مدارس و رسانه‌های اجتماعی برنامه‌هایی تدارک دیده شود تا دانشجویان با انگیزه و علاقه شخصی به صورت هدفمند وارد این رشته شوند و در طی تحصیل نیز با راهنمایی اساتید این انگیزه افزایش یابد.

با توجه به این که اشتغال، درآمد مناسب و منزلت اجتماعی پایین‌تر از سطح متوسط گزارش شد، پیشنهاد می‌شود ابزارها و زمینه‌های بیشتری برای اشتغال فارغ‌التحصیلان این رشته فراهم گردد و در جهت افزایش درآمد، و منزلت اجتماعی کتابداران تمهیداتی اندیشیده شود. از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به مقطعی بودن و محدودیت زمانی آن اشاره کرد.

تشکر و قدردانی:

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از شرکت‌کنندگان در پژوهش و کمیته تحقیقات دانشجویی دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی دانشگاه علوم پزشکی ایران جهت حمایت مالی، تشکر و قدردانی نمایند.

تأییدیه اخلاقی:

Reference

- Kim Y, Choi NY. The role of curiosity, avoidance, ethnic identity, and career barriers in Asian American college students' career decision-making self-efficacy. *Int J Psychol*. 2016; 51(S1).
- Engel Y, van Burg E, Kleijn E, Khapova SN. Past career in future thinking: How career management practices shape entrepreneurial decision making. *Strat Entrepreneurship J*. 2017; 11(2):122-44. DOI: 10.1002/sej.1243
- Zarabian F, Ramezani F. Investigating the factors affecting the choice of academic field in psychology students of Payame Noor University of Arak (Entries 2015-2018). *Proceedings of the 1st national conference of the future school*; 2019 Sep 5; Ardabil, Iran.
- Ebrahimi Moghadam N, Samadi B, Sharifi A. Identifying the effective factors and reluctance to choose the art of communication and the tendency to the master. *JONTOE*. 2017; 13(2):153-74. [In Persian] DOI: 10.22051/JONTOE.2017.8748.1182
- Deci EL, Ryan RM. Motivation, personality, and development within embedded social contexts: An overview of self-determination theory. In: Ryan RM, editor. *New York: Oxford University Press*; 2012. P.85-107. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780195399820.013.0006
- Kayzouri AH, Mohammadi Hoseini SA, Soleimani ES. Students' perception of faculty members' teaching competence (Case study: Ferdowsi University of Mashhad). *Res Teach*. 2019; 7(4):107-31. [In Persian] DOI: 10.34785/J012.2019.654
- Faday GH, Hasanzadeh SS. Scientific productivity of the faculty of Tabriz University during 2003-2008. *J Public Library*. 2011; 16(2):157-75. [In Persian]
- Mehrabian F, Dadash Khah Z, Karimi Z. Attitude of environmental health students toward their discipline and future career in Guilan University of Medical

مجله اطلاع‌رسانی پزشکی نوین، دوره هفتم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۰

- Sciences. RME. 2012; 4(1):43-8. [In Persian] DOI: 10.18869/acadpub.rme.4.1.43
9. Pakneghad A, Ziarati A. Assessment of recognition and interest of medical Library and Information Science students about their deciplinry and offering promotional solutions for their motivation. *Sci Commun Irandoc*. 2011; 18(1). [In Persian]
  10. Shakomia A, Khajeh Ali N, Bagheri A, Bijanzadeh M. Factors affecting medical major selection and the extent of changes in students' motivation during their study in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences. *Iran J Med Edu*. 2016; 16:189-99. [In Persian]
  11. Naseh L, Mardanian Dehkordi L, Naseh H. Investigation of educational motivation and its related factors in students of Shahrekord University of Medical Sciences. *J Med Edu Dev*. 2017; 12(1,2):27-39. [In Persian]
  12. Mohammadi N, Fallahi-Khoshknab M, Rahgoy A, Hosseini MA. Investigation factors affecting academic tendency in master student of nursing in students of Tehran University of Medical Sciences in 2018. *JNE*. 2019; 8(4):1-8. [In Persian] DOI: 10.21859/jne-08401
  13. Moniarou-Papaconstantinou V, Vassilakaki E, Tsatsaroni A. Choice of library and information science in a rapidly changing information landscape: A systematic literature review. *Lib Manage*. 2015; 36(8,9):584-608. DOI: 10.1108/LM-04-2015-0022
  14. Rabani R, Rabiei K. Evaluation of major selection and its impact on educational satisfaction among Isfahan University students. *IRPHE*. 2011; 17(60):99-120. [In Persian]
  15. Seyedmajidi M, Joodi Chalan R, Khafri S, Jahanian I. Evaluation of motivations relating to academic major choice among medical and dental students at Babol University of Medical Sciences. *J Edu Dev Judishapur*. 2016; 7(3):256-63. [In Persian]
  16. Ghasemi K, Rezaei Gazaki P. Why medicine? Take a look at the motivating factors of choosing medicine as a field of study in students. *DSME*. 2016; 3(2):38-46. [In Persian]
  17. Memarpour M, Bazrafcan L, Mosavi E, Vossoghi M. Factors influencing dental students' choice of discipline. *Iran J Med Edu*. 2013; 13(4):260-9. [In Persian]

The influencing factors of selecting the field of study for the students of librarianship and medical information

Rasoul Ayazi¹ Leila Nemati Anaraki² Zahra Akbari^{1*} Mohammadreza Baluch Hasankhani³

1. BSc Student, Library and Medical Information, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran. ORCID: 0000-0002-3789-1420
2. Department of Library and Medical Information, Faculty of Management and Medical Information, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.
3. BSc Student, Biostatistics, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

(Received 17 Apr, 2021)

Accepted 11 Jul, 2021)

Original Article

Abstract

Aim: Choosing a field of study affects different aspects of people's lives. Therefore, the influencing factors of the choice of students can contribute to the transparency of this issue.

Methods: This was a descriptive-analytical and cross-sectional study, conducted in 2019. The 243 people who made the sample were selected through Morgan table from the population which consisted of all the librarianship and medical information students between 2015 and 2019 in undergraduate, graduate and doctoral programs. The data collection tool was a standard questionnaire. Data were analyzed using SPSS software version 24 by independent t-test and one-way analysis of variance.

Results: The results indicated that among the five components of "interest in the field", "employment, income and social status", "the role of family and friends", "personal motivations and service to society" and "academic position and teaching staff of the university"; The component of "academic position and academic staff of the university" had the highest average (3.35) and the component of "role of family and friends" had the lowest (2.17).

Conclusion: Since the name and academic position of the university had the greatest impact on the choice of field according to the results, it is expected that the authorities of public universities set the foundations for the scientific growth and prosperity of students. It is also recommended that programs be prepared to inform the students about the fields of librarianship and medical information at school level and through social media so that this field is selected with personal interest and high motivation.

Keywords: Discipline choice, Students, Librarianship and medical information.

How to cite this article: Ayazi R, Nemati Anaraki L, Akbari Z, Baluch Hasankhani M. The influencing factors of selecting the field of study for the students of librarianship and medical information. *Journal of Modern Medical Information Sciences*. 2021; 7(1):19-27.

Correspondence:

Zahra Akbari

Faculty of Management and Medical Information, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Tel: + 989138200027

Email: kargan.za.90@gmail.com

ORCID: 0000-0002-1614-5904